

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 8. aprila 2021 - Leto XXXI, št. 14

stran 2

RADIJSKI KOKAUT PA DRUGE INFORMACIJE

*Regrat - polna skleda naravnih vitaminov
stran 3*

*Evropa zdaj
stran 4*

*Vse stoji kak karte
stran 8*

RADIJSKI KOKAUT PA DRUGE INFORMACIJE

Gesden vekši tau našoga življenja – sploj pa zdaj, gda zavolo viruša ne moremo eden do

se leko čuje radio, se taprešstejo informacije, poglednejo tjeppi o deli radiona.

o Radioni Monošter samo pod radiomonoster.com internetnom imeni najdejo,

godi na radioni, sto nji je obisko ali bijo pri nji v studioni na intervjunu. Nej je leko zdaj lidi nagačati, ka naj stanejo pred mikrofon sodelavcev radia, nej doma pa nej v studiji. Zatok, ka najbola radi starejši lidgé pripovejajo za radio, morajo sodelavci trnok skrb meti nanjé pa na sebé tó. Na- uva facebook stran je pá edna vez med poslušalci pa radijci, je premišlavo direktor radia.

Ka bi radio bijo po zvünašnji simbolaj tó bole znani, so dali napraviti nauvi logo. Kokaut kak simbol radia, steri bidi Slovence pa slovensko zavest med nami Slovenci pri Rabi, je ostano, vej so se ga lidgé že navadili, so se k njemi vcujvzeli. (Tau kaže tau tó, ka ga ništrni zovejo »kakasradio« ali »kokautin radio«.) Dapa daubo je malo ovakšo formo pa bole intenzivne »slovenske« farbe (bejlo-modro/sivo-radečo).

»Pripravo našoga nauwoga logona smo dali zapovedati prejk našoga tehnik«, je

povedo Attila Bartakovič, »vej pa škemo, ka bi meli gnaki dizajn vsepovedik. Naš kokaut de na naši pismaj, na vizitkaj (névjegyártya), na slüžbenom autoni, na dveraj pri vhodi v radio in na naši reklamaj,« je vcujdau direktor.

Sodelavci Radia Monošter (z leve): Margita Mayer Gašpar, Valerija Časar Kovač, Attila Bartakovič, Ana Braunštein in Monika Dravec Šulič

drugoga – živemo na interneti. »Gnesden že skor vsakši, šteri nüca računalnik, má svoj internetni atrejs tó, vej pa dostavse se leko ali že mujs tanaredti po interneti. Poslušalci Radia Monošter tó dostakrat leko čujejo, na šterom internetnom atrejsi

Od 1. februara se je začno spreminjati té atrejs, ka znamenuje, ka namesto »hu« de od 1. septembra valano konec iména ».com«. Tačas ta badva valana radiomonoster.hu pa radiomonoster.com tó. Od septembra se naše oddaje in informacije

računalnik samo te opré internetno stran slovenskoga radiona, če se tau nutspíše,« je nam pravo direktor Radia Monošter Attila Bartakovič.

Po nauvom ma varaški slovenski radio svojo facebook stran tó, na steroy tisti, steri ste njegvi »znanci«, leko spremljate, ka se

Direktor Attila Bartakovič se pogučava s srednješolcem Giuliem Brunettom

Nauvi kokaut ma ponosno (büszkén) zdignjeno glavo, takšo bi mogli meti poslušalci radiona tó, steroga simbol je. (Kejp na 1. strani: Nauvi logo radia Monošter.)

M. Sukič

Foto: arhiv Radia Monošter

Pod Srebrnim brejgom ...

... se na evropsko komisijo čaka, stera dun pogledne, kak slovenski mediji vöglejdajo, kelko se politika v nji mejša, stere pod sebe šké skopati, zakoj je premier vsigdar v bojni z njimi. S tistimi je v bojni, steri po njegvi nautaj neškejo plesati. Tau bitje med njim pa medijami se je začnilo že prvi den, kak je že več kak eno leto nazaj kormanj prejkvzeu. Pri vsejn tejn pa se postavlja pijtanje, kelko medijov do pod mikroskop vzeli, stere pa kak dolgo de se vse tau njino delo vlejklo. Zakoga volo se tau pitanje naprej gemle? Vej je pa v Sloveniji telko medijov, od tevenov, novin, radionov, elektronski medijov, ka človek od toga vó ne vidi. Tak je eden poznani slovenski novinar v svojom pisanji se pito: »Leko, ka poglednejo revijo »Mačke pa pisovge«, Športne novine« ali »Naš gračanek« ranč tak. Dobro, tau šala gé, depa kakšo selekcijo napraviti, stere medije naprej vzeti? Aj si s tejm komisija pa botrina cenzure slovenski medijov glave terejo. Od velki pejnez, ka ji prislüžijo, si glave slovenski biciklisti ne terejo. Daleč najbaukšiva sta Primož Roglič pa Tadej Pogačar. Vó so bile dane plače za eno

leto, ka ji najbaukši biciklisti prislüžijo. Skur na vreki Pogačar stodji, 5 milijonov evornov brezi bonusov od svoje ekipe dobi. Roglič, že dve lejti vörázglašeni kak najbaukši na svejti, polonje menje dobi. Se je pa z držino že v Monaco odselo. Vej se zakoga volo. Tam so porcije dosta menjše, več njemi v buksi ostane. Té trend je že dolgo poznani pa nej je un prvi športnik, ka v Sloveniji velki porcij neške plačüvati. Oba sta že na prvi dirkaj dala vedeti, ka tau leto znauva najbolje visko šketa biti. Eške neka lejt nazaj je slovensko klačenje pedalov nin na srejdi bilau, že tri lejta pa ranč tejva dva sta vse vküper najbolje visko vse vküper zdignola.

Zdigava se, na velko žalost, nauvi bejli nacionalizem. Od toga so v Podbevšek teatri na glas povedali v rejči, popejvanji pa s plesanjom. Po fantastični knjigi Frantza Fanona Črne maske, bela koža se njiva predstava ranč tak zove tó. V Sloveniji vküper s krizo nacionalizem glavau gor zdigava. Tak se Črne maske, bela koža srečáva ranč s tejm fenomenom. Ka pa cejlomi projekti davle vcejlak »ovakšo farbo«,

pa so glavni akteri. Kak režiserka Maša Kagao Knez, eden drugi od starišov je tó iz Afrike doma, vsi pa so v Sloveniji narodjeni. Od toga se v predstavi ranč tak guči, kak se je stera že z bejlim nacionalizmom srejšala. Zgotovi pa se s songom, steri nekak tak popejva: »Naganjate nas nazaj v Afriko, iz stere smo vsi mi prišli, odi z menof v Afriko, iz stere smo vsi prišli.« Velka škoda je ta, ka so teatri eške zaprejeti, tak se leko Črne maske, bela koža samo prejk interneta pogledne. Teater se v živo mora gledati, ovak se njegva cejla magija zgibi.

Nikšna magija pa se nej z interpelacijo kulturnoga ministra Simonitija zgodila. Kakoli ka kultura nikdar nej v slabšoj kondiciji bijla, un de dale minister ostano, leko ka tak dolgo, ka rejsan kultura nin v šanc se ne opotekne. Naš Srebrni brejg bi od toga zavolé vedo povedati, če bi ga stoj škeu poslüšati. Od toga bi kaj tó povedo, ka betek ali epidemija ne more biti kriva za tau, ka se s kulturo godi. Rejsan bi vedo povedati, ka že je trno dolgo na taum svejti.

Miki Roš

Razgledi po naravi - 6.

Regrat – polna skleda naravnih vitaminov

Za nami so velikonočni prazniki. Kljub korona času ali prav zaradi njega, da si pričaramo vsaj malo prazničnega vzdušja, so se naše

Mladi regrat

mize šibile pod tradicionalnimi velikonočnimi dobrotami, kot so razne šunke in druge mesne specialitete, jajca, bel kruh, predvsem pa peciva in bogate potice. Redki vsejedci bi se taki ponudbi uprli ali razmišljali o količini kalorij na krožnikih. A prazniki minejo in v ogledalu zagledamo malo drugačno lastno podobo. Joj! Le koliko kilogramov so navrgle praznične dobrote? Čas je za razstrupljanje organizma in topljenje prazničnih kilogramov po naravni poti, brez farmacevtskih preparatov! V tokratnem prispevku vam bom predstavila zelo okusno in zdravilno spomladansko rastlino, ki jo najdete vsepovsod, tudi na lastnih dvoriščih, travnikih in vrtovih – regrat (*gyermek-láncfű, pitypang*). Večkrat sem slišala, da v Porabju le-tega res ne nabirate, ker je to hrana za zajce. Kolikor vem, so zajci zelo izbirični, kar se hrane tiče, in že vedo, kaj je dobro zanje. Mogoče pa vas bom prepričala, da je regrat odlična hrana z zdravilnimi učinkovinami tudi za ljudi, posebej v času, ko se želimo malo razstrupiti in se znebiti kakšnega kilograma. Poznamo več vrst regratov in vsi so užitni. Za prehrano in zdravilne pripravke največ nabiramo navadni regrat ali mlečec, ki je zeljnata travnica, in spada med plevele. Raste po vsej Evropi, najde se tudi v zahodnih in osrednjih predelih Azije. Je prosto rastoča

rastlina, a jo v nekaterih državah že desetletja gojijo v rastlinjakih in na prostem ter prodajajo kot posebno solato. V Franciji pozna-

razliko od cvetov in korenin – ne uporabljajo samo v zdravilstvu, temveč tudi v kulinariki. Regratove liste za prehrano nabiramo v času pred cvetenjem rastline – takrat so manj grenki. Sezona nabiranja regrata za solate in druge spomladanske jedi je od začetka marca do sredine aprila, na senčnih mestih lahko še dlje. Cvetovi za zdravilne pripravke se nabirajo od začetka do konca cvetenja, korenine pa med majem in junijem ali med avgustom in oktobrom. Uživanje regrata ima številne ugodne učinke na zdravje organizma. Listi vsebujejo fruktozo, inulin (prehranske vlaknine), grenčino, fenolno kislino in sterole pa tudi flavonoide, kalijeve soli in kumarine. Korenine imajo enako vsebino kot listi, z izjemo zadnjih treh sestavin. Regrat vsebuje tudi vitamine A, B in C, veliko kalija in drugih

Regratov sirup (vir: svetovni splet)

nah, ki niso gnojene ali škropljene s kemičnimi pripravki. Regrat je zelo trdoživa rastlina, saj jo najdemo tudi tam, kjer je prav malo zemlje (ob poteh, med kamni, v pesku). Ima značilne nazobčane liste in votla, gola stebela z rumenimi cvetovi. Cveti od aprila do junija. Iz cvetov se razvijejo značilne puhaste kroglice, regratove lučke. Semena so nanižana na zelenem nastavku, vsako ima svilnato, dlakavo padalce, s pomočjo katerega jih raznaša veter. Pri regratu je za uživanje primerna skoraj vsa rastlina, korenina, listi in cvet. Še posebej uporabni so zeleni listi, ki se – za

razliko od cvetov in korenin – ne uporabljajo samo v zdravilstvu, temveč tudi v kulinariki. Regratove liste za prehrano nabiramo v času pred cvetenjem rastline – takrat so manj grenki. Sezona nabiranja regrata za solate in druge spomladanske jedi je od začetka marca do sredine aprila, na senčnih mestih lahko še dlje. Cvetovi za zdravilne pripravke se nabirajo od začetka do konca cvetenja, korenine pa med majem in junijem ali med avgustom in oktobrom.

Uživanje regrata ima številne ugodne učinke na zdravje organizma. Listi vsebujejo fruktozo, inulin (prehranske vlaknine), grenčino, fenolno kislino in sterole pa tudi flavonoide, kalijeve soli in kumarine. Korenine imajo enako vsebino kot listi, z izjemo zadnjih treh sestavin. Regrat vsebuje tudi vitamine A, B in C, veliko kalija in drugih

mineralov. Holin v regratu vpliva na presnavljanje maščob in delovanje živčevja. Tako listi kot tudi korenina imajo po zaslugi vsebnosti grenčine diuretične lastnosti – pospešujejo odvajanje vode iz telesa in uravnavajo delovanje mehurja ter ledvic. Regratovi pripravki – po zaslugi delovanja snovi na jetra in žolč – pospešujejo raztapljanje žolčnih kamnov. V skladu z rezultati raziskav iz leta 2001 bi regrat v prehrani lahko koristil sladkornim bolnikom. Uporabni deli regrata v zdravilne namene so korenina in listi. Tako korenine kot liste tudi posušimo in uporabimo za čaje. A zagotovo

regratove liste v tem letnem času najpogosteje uživamo kar sveže, v solatah. Tako listi kot cvetovi so zelo okusni tudi, če jih skuhamo na pari s špinačo. Iz listov lahko iztisnemo sok, korenino pa pre-

Regratovi cvetovi

pržimo in uporabimo za pripravo napitka, ki ga imajo nekateri za kavni nadomestek (kava brez kofeina). Čaj iz posušenih regratovih listov in korenin (2 žlički čajne mešanice prelijemo s skodelico vrele vode in pustimo stati 10 minut) pomaga pri hujšanju, odpravljanju celulita in razstrupljanju telesa. Pijemo ga dvakrat na dan, uro po kosilu in večerji. Mladih regratovih listov pa se spomladi najbolj razveselimo ljubitelji zdravih solat. Mnogi prisegajo na regratovo solato z bučnim oljem, kuhanimi jajci in krompirjem, zame pa je še vedno najboljša regratova solata, kakršno je pripravljala moja mama, rekli pa smo ji zabeljen regrat. To je bila pravzaprav glavna jed za skromno kosilo. Ko nabere regrat, si ga še vedno pripravim na tak način. Recept je preprost: očiščene regratove liste enkrat do dvakrat prerežemo. Skuhamo na kocke narezan krompir. Pripravimo svetlo prežganje, najbolje na zaseki, če jo imamo. Če je nimamo, maščobi dodamo malo slanine. Regrat solimo, dodamo kis po okusu, pridamo topel krompir in na vse zlijemo prežganje. Dobro premešamo in toplo postrežemo s črnim kruhom. Poskusite, ne bo vam žal! Iz regratovih listov pa lahko pripravimo še druge zanimive jedi, na primer kremno

juho, liste dodamo k špinači, pripravimo jajčno omeleto in še mnogo vsega. Regratovi listi so s svežim, rahlo grenkim okusom torej prava kulinarčna poslastica. In zdaj je čas za nabiranje regrata.

Ne samo listi tudi regratovi cvetovi so odlični za pripravo regratovega sirupa, ki se ga je zaradi goste strukture prijelo poimenovanje regratov med. Pripravlja se na več načinov, recimo tako kot sok iz bezgovega cvetja, najpreprostejši recept pa je tisti, pri katerem uporabimo samo cvetove in sladkor. V sončnem vremenu naberejo okoli 1 kg regratovih cvetov in vzamemo približno 750 gramov rjavega sladkorja. V čist stekleni kozarec naložimo plast regratovih cvetov, katerim smo odrezali spodnji del, kar pomeni, da uporabimo samo rumene cvetke. Plast cvetov prekrijemo s plastjo sladkorja, nato pa ponovno dodamo plast cvetov. Ponavljamo, dokler ne napolnimo kozarca. Le-tega zapremo in ga postavimo na sonce. Počakamo, da se sladkor stopi, nato sirup prelijemo v manjše kozarce. Pijemo ga z navadno ali mineralno vodo. Toplo priporočam, da h kosilu namesto zelene solate iz trgovine ponudite lastnoročno nabran regrat v solati, začinjen na vaš način.

(Fotografije sem posnela lani.)
Uspešno regratovo popraznično zdravilno kuro vam vsem želim!
(Slika na 1. strani: Regratovi cvetovi so vaba za žuželke.)

Valerija Perger

PREKMURJE

Pomurski zdravstveni delavec 2020

Novine Vestnik so se odlučile, ka z akcijo, steroj so dale ime Pomurski zdravstveni delavec 2020 (Muravidék legjobb egészségügyi dolgozója), ob pomauči svojih bralcov vöodaberejo tistoga, steri jim je najbolje pomagó v cajti epidemije nauvoga koronavirusa. V kategoriji držinskih padarov so lidge največ glasov dali Leoni Köveši, v kategoriji medicinska sestra oziroma zdravstveni tehnik pa je največ glasov daubo Mitja Domonkoš.

Leon Köveš je mladi padar, specialist držinske medicine, zaposleni v soboškom zdravstvenom dauumi. V zadnjom leti je najbolje v pamet vzeu, ka so največ problemov meli njegvi starejši pacienti, spoj tisti, steri živejo sami. Nej so telko trpeli zavolo betegov kak zavolo toga, ka so nej mogli meti normalnih stikov s svojo žlato, deco pa vnüki, spoj s tistimi, steri ne živejo v isti občini. »Nikomni je nej bilau lejko, ali tak brodim, ka je mlajša generacija ležej ohranila stike s pajdaši, vej pa tüdi bole zna nücati moderno tehnologijo, starejši pa so bili prikrajšani. Tüdi zavolo toga smo v ambulanti gorvzeli ške kakši klic več, ka smo tak leko lidi bar malo potrauš-tali,« je povedo Leon Köveš.

Mitja Domonkoš pa se je že lani, v prvom vali epidemije pridružó ekipi v nauvoj ambulanti za covid-19, stera delüvle v soboškom zdravstvenom dauumi. »Na začetki so bile najbolje žmetne nočne izmene (éjszakai műszak), vej pa je dosta lidi zgrabila panika. Spoj tisti, steri so večer daubili pozitivni test, so vnoči zvali, ka jim razbija srce. Nej so meli telko problemov zavolo covida kak bole zavolo toga, ka jih je bilau straj,« je povedo Domonkoš in cujdau, ka majo ške gnesden lidge dosta pitanj, ali zdaj je že malo ležej, vej pa se že več zna o tom virusi in zatau tüdi ležej odgovarjajo betěžnikom.

Silva Eöry

Franc Gomboc – erični prekmurski gasilec

EVROPA ZDAJ

Franc Gomboc, steroga vsi, tüdi njegovi gasilski pajdaši, poznajo pod imenon Franček, je biu lani oktobra star 93 lejt. Ške furt ma dosta energije, tak ka ga je bilau trnok žmetno »zgrabiti« za intervju.

Gor je raso v paverski držini v vesnici Murski Črnici, tau je nej daleč vkraj od Murske Sobote, gé žive ške gnesden. Njegov oča, steri se je tüdi zvau Franc, je biu - samo par kednov po tistom, ka se je oženo z Apolonijo - kak sodak poslani v Karpate na fronto, gé so ga zgrabili rusóški sodaki. Komaj po peti lejtaj je prišo domau iz ujetništva, in po tistom so na svejt prišli štirge mlajši. »Prva se je rodila sestra Marija, stera je na žalost nej živela dugo, po tistom brata Alojz in Koloman, nazadnje pa leta 1927 ške ges,« je prva povedo sogovornik, steri je med gasilce staupo 1. oktobra 1947, včasi po tistom, ka je prišo s služjenja sodačkoga roka, steri je trpo dve leti in pau. Gasilstvo ga je začnó zanimati že prva. Leta 1933, gda je biu star šest lejt, je v domanjoj vesnici zgoro en ram: »Gda sam drugi den prišo na pogorišče, sam vido zgoreno truplo petletne dekličine, fejst opečena pa je bila tüdi njena mati. Tau me je tak fejst genolo, ka sam se odlaučo, ka mo, gda mo velki, notstaupo med gasilce.« Druga stvar, stera ga je pritegnila, so bile vaje pa tau, kak so se gasilci spravljali s tehniko, trnok pa se njemi je vidlo ške njihovo strumno korakanje.

Gda je začno svojo gasilsko kariero, so meli v Murski Črncaj eno najbolj modernih brizgaln v Prekmurji, stera je bila napravljena na Češkon. »V začetki sam meu na skrbi njeno pucanje, te pa sam že brž poveljnik (parancsnok), sledkar pa tüdi tajnik (titkár) grato. Ali obauje sam tanjau, vej pa sam se zaposlo v državnom sektori.« Prva si je krüj služó kak tajnik pri narodnom odbori, leta 1949 pa je biu v okviru ministrstva za državne nabave zaduženi za hrano. Dvej leti je biu zaposlen tüdi v Kmetijskem gospodarstvu v Rakičani, te pa ga je leta 1953 okrajni gasilski poveljnik Karel Flisar nagučo, ka je prejkvzeu delo poklicnoga tajnika. Tau so bili cajti, gda je rosag začno bole skrbeti za gasilce, spoj po tistom ka je 1948. leta začno valati nauvi zakon o gasilstvi: »Tam, gé so do te ške nej meli gasilskih družtev, so jih začnili ustanavlati. Posodabljala se je oprema, zidali so se gasilski domauvi. Leko povem, ka so bili tau cajti, gda sam nej pozno nej petka in svetka, tak ka sam tüdi dosta večerov in koncov kedna preživo med gasilci. V

düšo sam spozno skor vsakšoga gasilca in vsakšo prekmursko družstvo.« Leta 1957 je biu izvoljeni za poveljnika v Občinski ga-

Franc Gomboc je gasilec od leta 1947

silski zvezi Murska Sobota, stera je bila te ena največših takših zvez v Sloveniji, vej pa je povezovala 134 družtev. Tau delo je oprav-

Slovenski gasilci (sogovornik je tretji s prave strani) so se leta 1977 v Sombotelu srečali z vogrskimi gasilci

lo do leta 1988.

Častni regijski gasilski poveljnik, steri ma čin Visokega gasilskega častnika II. stopnje, je dobitnik številnih gasilskih odlikovanj in priznanj, med sterimi je tüdi najvišije priznanje v slovenskom gasilstvi, kipec Matevža Haceta. Človek, steri je zaznamoval pomursko in tüdi slovensko gasilstvo v 2. polovici 20. stoletja, je velke sledi püsto tüdi v slovenskom gasilskom zgodovinopisji. Več desetletij je raziskoval gasilstvo na obeh bregaj reke Müre. Leta 2009 je v samozaložbi vödau knjigo z naslovom Gasilstvo v Prekmurju 1873 - 2003. Pravi, ka so njemi pri pisanji knjige dosta pomagali gasilci, »čiglij je istina, ka gé tüdi dosta takših družtev,

stera nemajo več dokumentov in drugih starih reči, tau pa zavolo toga ka se je na žalost leta 1945 gučalo, ka prej staro nika več ne vala. V dosta mestaj so se toga držali, tisti, steri so bili čedni, pa so tau nej napravili in majo gnesden leko mini muzeje in spominske zbirke.«

Fontoški tau gasilstva je tüdi čezmejno sodelovanje. »V 80. lejtaj preminaučoga stoletja je biu aktualen slogan Evropa zdaj. Pri nas, gasilcaj, je tau valalo že prva, vej pa smo aktivno sodelovali z gasilci, tak iz Avstrije kak Madžarske. Ka se tiče Avstrije, smo že v 60. letih na vsej mejnih prehodaj meli napravljene konkretne plane o tom, kak leko demo prejk granice. Če smo šli pomagat v Avstrijo, so nas brez toga, ka bi nas gledali, vküper s škerjau, püstili prejk. Preglednoli so nas samo te, gda smo šli nazaj. Vseeno smo se znajšli in smo tü in tam znali kaj prišvercati domau,« je ške raztolmačo Gomboc in cujdau, ka je bilau na Vogrsko malo žmetnej priti, ali vseeno je bilau zgüčano, »ka smo leko šli pomagat, če je prejk granice gorelo. Tau je bilau tüdi zavolo toga, ka je bila naša oprema baukša od njihove.« Znamo tüdi tau, ka so po osamosvojitvi slovenski gasilci dosta pomagali tüdi porabskim gasilcom, steri so od njih daubili v dar sicer stara ali ške furt dobro ohranjena gasilska vozila in drugo opremo.

Čiglij je gasilstvi posveto velki tau svojoga žitka, je Franc Gomoc biu furt aktiven tüdi v domanji vesnici in šurše v lokalni skupnosti, zatau ga je leta 2006 tišinska občina imenovala za častnoga občana (díszpolgár). V praustom cajti, steroga je bilau več po tistom, gda je leta 1991 odišo v penzijo, se je začno spravljati tüdi z vinogradništvom. V goricaj, stere so v

Kančevcaj na Goričkom, njemi zdaj največ pomaga vnük Miha: »Leko povem, ka mi je držina furt stala ob strani, čiglij so, tak kak je tau pri dosta gasilcaj, bili zavolo moje odsotnosti dostakrat prikrajšani za srečo in veseldje.« V zakoni z ženo Olgo, s stero sta se oženila leta 1955, sta se njima naraudila čerka Metka, stera je na žalost mlada mrla, in sin Jože.

(Kejp na 1. strani: Z dugoletnim gasilskim pajdašon Ernestom Eöryjom sta leta 2010 v kraji Minihof Liebau, gé so pripravili slavje ob 40. letnici sodelovanja slovenskih in avstrijskih gasilcev, s sliko obdarila domanje gasilce.)

Silva Eöry

Pisali smo pred 30. leti (5.)

11. aprila 1991 smo v petoj številki Porabja pod naslovom Tau se že dolgo vleče pisali o tom, kak je bilau za vüzenek, gda je bila granica dva dni oprejta, in je k meši v gorenjeseniško cerkev prišlo tüdi dosta vörnïkov iz Martinja in sausednih vesnic: »Odrpta meja je bila priložnost za srečanje, pa tudi vprašanja, kdo je kriv, da mejnega prehoda še vedno ni. So krive zares le denarne težave, problemi, ki jih ima Slovenija z odcepitvijo ali kaj tretjega? Obljube so še vedno samo obljube, kljub temu da se je nekaj stvari že premaknilo z mrtve točke. Na slovenski strani bodo v teh dneh začeli z gradnjo mejnega objekta, na parceli pa so že uredili električno, vodo in telefonske žice,« sam napisala avtorica té rubrike.

»Mislin, ka je tau pa dobro, ka se za te svetke leko srečamo, na žalost tau je zdaj samo za dva dni ge ešče,« je pravo senički župan Martin Ropoš, predsednik veškoga odbora Martinje Alojz Kozar pa je cujda: »Usoda je pač taka, da se moramo po osmih mesecih spet le začasno srečati. Kljub velikim obljubam zdaj spoznavamo realnost tega življenja, tega območja, ki je za nas še zmeraj zaprto.« Senički župan je ške raztolmačo: »Pri nas je tü tak, ka lüstvo tau čaka. In štemo tü v novinaj in fseposedi se čüje, da delegacije dejo, ka bau bau. Če po vesi se srečamo, mene tü sakši pita. Meli smo tüdi vaško sejo, tan je tau tu naprej prišlo. Mi smo tü tak ge, ka smo zelo žalostni za toga volo, pa že tü tau pitamo eden driüoga, če s toga že rejsan ka bau, ka se že dolgo ta vleče tau se.«

Pisanje se je etak končalo: »Na velikonočno nedeljo je sonce prineslo nekoliko več vedrine. Blatna cesta je mnoge popeljala z avtomobili na Gornji Senik, kjer je Lojze Kozar (mlajši) maševal v

slovenskem jeziku. Cerkev je bila polna, izmenjavali sta se slovenska beseda in pesem. Ne bomo zdaj naštevali razlogov, zakaj je mejni prehod nujnost, saj bi porabili preveč papirja, pa tudi preveč dobro jih že poznamo. 2 ali 75 kilometrov, mislim, da tu

En tau prve strani 5. številke

ni več nobenega vprašanja. Če Gyula Pusztai govori o moralni odškodnini, je tudi Slovenija Porabju še marsikaj dolžna. V prvi vrsti pa prav gotovo mejni prehod.«

V članki z naslovom Po(d)pis je Francek Mukič opisoval, kak je bilau, gda je njihovo držino v Somboteli ob ljudskom štetji leta 1990 gorziskala popisovalka: »Ko je pri preverjanju podatkov prišla do materinščine, je avtomatično rekla: madžarsčina, kajne? In je že naštevala druga vprašanja. Oprostite, sem ji dejal vljudno, če bi bili tako prijazni, pa bi popravili, da je moj materni jezik slovenski. A tako! Prav. Gremo naprej. Ampak vaša narodnost je seveda madžarska ... Ne zamerite, tudi narodnost je slovenska. A tako! Potem pa prečrtajmo in nadaljujmo! Gospa, vaš materni jezik je madžarski, kajne? Saj tu piše pri vaših podatkih. Ne, ne, je dejala žena in ji je na isti način razlagala, nato pa da je tudi njena narodnost slovenska ...«

Na štrtoj strani so bralci leko pršтели, kak je držina Ropoš z Gorenjoga Senika doživela veliko

nesrečo, vej pa jim je eden večer eksploderala iža, tak ka so samo v par sekundaj ostali brez streje in toploga dauma. Ireni Barber je Ropošova mati tak pripovedala: »Tisti večer sva naš Oča pa dja f künji dojlegla. Naš sin Pištak je pa f sobi bio. Gnauk je na künjino okno

nakak nika veliko žrdjavo not lüčo, f tistoj minuti je strašno dünilo. Moj mauž krči, pa ga ranč ne vidin, zato ka je stena na njega spadnila. Boža vola, ka ga je nej bujla. Više nas sé je vidla neba, streje je več nej bilao. Od velke nevaule sé kaj nej vejdlja. Kričala san prauti iži, sinej, če eštje živé ali nej. Sin je dao odgovor, dapa njega je eksplozija tü fse fküp zmlatila. Mojoga moža pa sina so odpelali z rešilcon (mentónon) f špítale. Ge san ostala sama doma. Not f špajz san sé spravila, ta edna lüknja je cejla ostala. Zdaj san eštje tü sama. Nikši so ojdli tü, pa so pravili, ka nan škodo vöplačajo. Mogli mo nazaj zidati. Nej dosta prva, kak sé je tá nesreča nan zgodila, san premišlavalala od našoga življenja. Dosta smo furt delali pa sé mantrali. Baugi vala, fse smo si spravili, eštje smo špajet kúpili na plin (gáz). Lepao bi leko živeli, zdaj pa vidite tao veliko nesrečo!«

Na strani Otroški svet je dijakinja monoštrske gimnazije Ester Šulič etak pisala: »Naša lutkovna skupina je imela

to „sezono“ precej nastopov. Prvič smo se predstavili z novo igrico 12. februarja na 2. osnovni šoli v Monoštru na proslavi ob slovenskem kulturnem prazniku. Ta nastop je bil koristen, saj smo dobili določene izkušnje. 4. marca smo se predstavili v Murski Soboti na lutkovnem festivalu, ki ga vsako leto organizira tamkajšnja ZKO. Z igrico z naslovom O deklici, ki je prehitro rasla smo nastopili tudi v enem vrtcu. Popoldne smo nestrpno čakali mentorico Klaro Fodor, režiserko Jožico Roš in njeno „asistentko“ Dragico Zonik, da nam povedo, kaj menijo strokovnjaki o naši igrici. Zvedeli smo, da lahko gremo na srečanje v Gornjo Radgono. Vznemirjeno smo čakali 21. in 22. marec. Prvi dan smo imeli nastope v treh vrtcih v Soboti. Malčkom je bila naša igrica po mojem zelo všeč. Bili smo že precej utrujeni, ko so nas povabili v studio Radia Murska Sobota. Nič hudega! Tudi to smo „preživeli“. Najbolj težko „delo“ je bilo še pred nami. Drugi dan smo imeli nastop v Apačah, kjer je strokovna komisija ocenjevala nastope. Priznati moram, da smo se je zelo zelo bali. Naša skupina šteje 5 članov, trije smo že 6 let „igralci“, tako da smo vedeli, za kaj gre. Kaj bo, če bo kaj narobe? Menda se nismo še nikoli tako koncentrirali na vsak gib lutk, na vsak glas. Konec!! Po našem brez večjih napak. Potem nas je čakala še okrogla miza. Povedati moram, da so nas zelo pohvalili. Sploh ne verjamem! Rada bi se zahvalila mentoricama Jožici in Dragici za ves trud in „trpljenje“, ki sta ga imeli z nami v teh šestih letih. Toda ne bodita žalostni! Za vajino zaposlitev bomo poskrbeli tudi v prihodnje. To pa naj bo presenečenje!«

Vküppobrala:
Silva Eöry

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Menje je nesreč

Dočas ka v sedemdeseti lejtaj je po vasaj človek rejdko vido avto na poštiji, zdaj eden za drügim brnijo. Že nej samo po varašaj, v vesi tö moraš kaulak pogledniti, nej ka bi te zavozili, gda na poštijo staupiš. Nej čüda, vej pa zdaj že za volo dvestau mejtrov v avto sedemo pa se pelamo. Drügo pa tau, ka gnesden v največ družinaj več nej eden, liki več avtonov stoji v garaži. Zato se nej trbej čüdivati, ka so poštijje pune z avtoni pa s tovrnjaki, depa največša baja je vejn itak tau, ka vsikši silo ma, vsikši na vöro mora priditi. Zavolo tauga se dosta nesreč zgodi, edne so lažje, drüge nesreče so bola nevarne. Če lajnsko leto gledamo v Železni županiji se je za 20 % menje lüstva poštkodovalo na poštijaj pa še menje je mrlau. Če železnožupanijske poštijje gledamo trideset lejt nazaj, te vidimo, ka od leta do leta vsigdar menje je nesreč. Dočas ka leta 1990 je 54 nesreč bilau pa 64 mrtvacov, leta 2001 že samo 38 nesreč pa 44 lüstva je mrlau. Leta 2018 21 nesreč bilau pa 25 lidi mrlau.

Človek bi tau mislo, ka tam, gde se bola naglo leko pela, kak na poštiji M86, gde je 110 km hitrost dovoljena, tam je več nesreč. Dapa med letoma 2017-2020 je na tau cesti nej bilau taše nesreče, gde bi stoj mrau. Zavolo tauga je v Železni županiji poštijja M86 najbola varna paut. S tauga se dobro vidi, če je baukša pa šurša paut, gde bola naglo pa varno leko pelaš, tam je menje nesreč. Tam, gde so poti slabše pa veliki promet je, gde je lüstvo bola živčno, tam se večkrat zgodijo tragedije.

Nej je tak dobra statistika, če gledamo tiste, steri alkohol pijejo, pa tak naredijo nesrečo, tej podatki so za 10 % višesi, če je gledamo med letoma 2019 pa 2020.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Igor Zorčič ostaja predsednik državnega zbora

Igor Zorčič ostaja predsednik državnega zbora. Na tajnem glasovanju je za njegovo razrešitev glasovalo 45 poslancev, dve glasovnici sta bili neveljavni. Za razrešitev Zorčiča bi bilo potrebnih najmanj 46 poslanskih glasov. Predlog za razrešitev Zorčiča so vložili v SDS, NSi in SMC. Opozicijske LMŠ, SD, Levica, SAB in skupina nepovezanih poslancev so glasovanje obstruirale. Vodja poslanske skupine SDS Danijel Krivec je po neuspešnem poskusu razrešitve sicer napovedal, da to ne pomeni, da ne bodo poskusili še enkrat. Koalicijske poslanske skupine so razrešitev Zorčiča predlagale, potem ko je ta skupaj s poslanskima kolegoma Janjo Sluga in Branislavom Rajičem zapustil koalicijsko SMC.

Slovenka leta 2020 je Natalija Spark

Bralci revije Zarja so za Slovenko leta 2020 izbrali tolmačko slovenskega znakovnega jezika in psihoterapevko Natalijo Spark. Vez s sliščim svetom je za gluhe še posebno v času epidemije lahko življenjskega pomena, so poudarili ob razglasitvi. Nataliji Spark je bil znakovni jezik tako rekoč položen v zibelko, saj se je rodila gluhimu očetu in materi. Poseben izziv zanjo je tolmačenje gledaliških predstav, ki so bile do zdaj gluhim nedostopne. S svojim izjemno zavzetim delom psihosocialne delavke in tolmačke Sparkova simbolno predstavlja še vedno precej prezrto skupnost gluhih in jim odpira nova vrata. Na podelitvi je Sparkova dejala, da vidi vseh dvanajst kandidat z izstopajočimi osebnostnimi in vidnimi dosežki kot zmagovalke. Med kandidatki za naziv so bile še: Zdenka Badovinac, Magda Kastelic Hočevar, Valentina Kobal, Ema Kozin, Kazimira Lužnik, Nevenka Mlinar, Katarina Očko, Anita Ogulin, Carmen Rajer, Erika Žnidaršič in medicinske sestre.

Indrik na nauvo začniti žitek

Pred 75. leti, 27. februarja 1946, so podpisali kontraktuš, po šterom so s Češkoslovaške prejk na Madžarsko spakivali više stau gezero Vaugrov. Če rejsan se čuje paradoksalno, je tau donk pomagalo pri tejm, ka so Madžari nej cejlak preminauli na nekdešnjom sövernom Vogrskom (Felvidék).

Prvo Češkoslovaško republiko so stvaurili leta 1918, v njej je bilau kauli polonje Čehov, 20 procentov Nemcov, 17 procentov Slovakov in 4 procenti Madžarov. Rosag je v lejtaj 1938/39 vrazmospadno, politična elita s predsednikom

Edvardom Benešom pa je za tau krivila narodnosti - v prvom redej Nemce pa Vaugre. Gda se je na konci drüge svetovne bojne vsikdar bole približavo konec Tretjoga rajha, je sovjetski diktator Stalin Beneši prej na znanje dau: »Mi vas nemo nazaj držali. Vö je zaženite. Aj samo čüti-jo, kak je biti dojpoklačeni.« Sovjetska diplomacija pa je v istini želejla odgovornost za tau odločitev prejkpotisniti na Češkoslovaško.

V vladnom programi, šteroga so vödali 5. aprila 1945 v Košicaj (Kassa), zvün enakopravnosti Čehov in Slovakov razméno piše, ka trbej imanje »izdajalcov in kolaborantov, Nemcov in Madžarov« vkrajvzeti. V prišejnji par mejsceaj je Edvard Beneš vödau svoje erične dekrete, med šterimi je v 13 rendelüvanjaj prauti Nemcom pa Vaugrom piso. Po njegvi regulaj so pripadniki té dvej narodnosti zgübili cejlo svojo imanje, moški med 14. pa 60. letom in ženske med 15. pa 50. letom starosti so mogli na prisilno delo, šterim pa so »nej mogli zavüpati«, tiste so masovno internérali. 2. avgusta 1945 so lidam,

šteri so nej bili slavskoga roda, krajvzeli državljanstvo (állampolgárság).

Konferenca v Potsdami pa

marciuša 1949.

Vaugri, štere so na silo na Madžarsko spakivali, so nej gvüšno na tiste grünte prišli,

nja na Slovaškom rejšo. Vej je pa sporazum Madžarom dopüsto, ka - zvün ramov pa grüntov - cejlo svojo imanje

prejk na Madžarsko s sebov odneséjo. Veuko znamenje pa je dokument emo na pariškoj mirovnoj konferenci tö: če rejsan bi Sovjeti nutprivolili v vödöpelanje vsej Vaugrov s Češkoslovaške, so ZDA (USA) tau zavolo podpisanoga kontraktušaja nej njale. Vleti 1946 je vöprišlo edno nauvo rendelüvanje, šteroga je dopüstito tzv. »reslovakizacijo«. Tau je znamenüvalo, ka leko Madžari »pá Slovaki gratajo« - - kak

Vogrské družine z varaša Galanta, štere majuša 1947 čakajo, ka je cug odpela - v nauvo domovino (foto: Fortepan)

je že prva vöpövödala: samo Nemce leko cejlak vö z rosaga spravijo, z Madžarskov se je trbej poglijati in »vöminiti lüstvo« (lakosságcsere). Vlada v Budimpešti se je mogla paščiti z anglanjom, vej so pa začnili Vaugre v bagonaj deporterati v krajino Sudetov, na mesto vözagnani Nemcov. Po rendelüvanji kontraktušaja o zamenjavi lüstva, šteroga so podpisali 27. februarja 1946, je leko Češkoslovaška telko Madžarov prejk grajnec poslala, kelko Slovakov se je zglasilo, ka želej z Madžarske prejk v svojo matično domovino titi. Vlada v Budimpešti je skoro edno leto vlejkla cajt, zmejs pa je češkoslovaški rosag vsikdar več Madžarov za vojne zločince (háborús bünösök) zglaso. Med novembrom 1946 in februarom 1947 so skoro 45 gezero Vaugrov deporterali v češki tau rosaga na paversko delo. Vödöpelani so za sebov njali več kak šest gezero ramov in skoro štiri gezero hektarov grünta, tau imanje je prišlo pod češke in slovaške »narodne oskrbnike«. Po vsej tejm so končno začnili vöminiti lüstvo, ka je trpelo od 12. apriliša 1947 do 31.

s šteri so Slovaki odišli. Vnau- gi so svoj nauvi dom najšli na djužnom tali Prekodonavja, na imanji vözagnani Švabov, gde so pa mogli dostakrat vküper živeti eške s kakšim starejšim članom nekdešnje nemške familije.

V slovaški državinaj na Madžarskom so dosta premišlaval: titi ali ostati? Po vesnicaj se je začnila propaganda, s Češkoslovaške so prihajali visiki političari, ka bi Slovake nagačali, aj püstijo za sebov rojstno ves in se spakivajo med svoje slavske brate na drügoj strani grajnec. Obečavali so jim ležejši žitek, vej je pa bila Češkoslovaška v bojni na strani zmagovalcov, oblübili pa so jim dobre službe in dobre grünte tö, šteri so ostali za Vaugrami. Prvi cug s Slovaki je odpelo 19. apriliša 1947, v njine rame pa so zaman steli priti domanji srmacke - šparali so je za Madžare s Slovaške.

V cejlom tom časi je »domovino minilo« 110 gezero Vaugrov pa 73 gezero Slovakov. Če rejsan ništérni brodijo, ka je biu podpisani kontraktuš kapitulacija Madžarske, ne smejmjo pozabiti, ka se je tak bar en tau vogrskoga ima-

so prej inda svejta tö bili. Če se je nekaj za tau odlaučo, je nazajdaubo svojo državljanstvo, leko je austo na svojom domi, delo svoj grünt in se rejšo deportacije. Zgласilo se je kauli štiristau gezero lüdi, dvöma tretjinama so dopüstiti, ka »znauvič Slovaki gratajo«. Če rejsan pa se je v 1950-i lejtaj vekši tau toga lüstva pá za Madžara vöpövödalo, o »reslovakizaciji« eške gnes ne gučijo radi.

Med letoma 1945 in 1949 je etnični kejp varašov pa vesnic na djužnom Slovaškom cejlak ovaški grato, na mesto vödöseljeni Madžarov je prišlo kauli 65 gezero Slovakov. Rosag je želo asimilérati »reslovakizérane« lüdi, zatok je na dosta mejstaj sigurno dojpzapövödo nücanje vogrské rejči.

Donk pa je vse tau slüžilo toma, ka se je leko madžarska skupnost na Slovaškom gordržala. »Zamenjava lüstva« je pomagala, ka bi nej tak fejt kláčili Vaugre, šteri so tam ostali. »Reslovakizacija« pa je dala mogaučnost več stau gezero lidam, ka so leko preživeli - kak Madžari tö.

-dm-

Büjraštvo na Otoku Ljubezni v Ižakovcih

Otok Ljubezni ob Muri v Ižakovcih je ena najbolj obiskanih turističnih točk v Prekmurju. Na otoku si obiskovalci v brežni hiši lahko ogledajo tudi stalno razstavo o büjraštvu, opravilu, s katerim so nekoč naseljavali in okoliške kmetijske površine varovali pred poplavami. Osre-

žitvijo bregov reke so preprečevali, da bi se ta razlila izven svoje struge. Zgodovinski viri pričajo, da so büjraši svoje delo opravljali že leta 1871. V času Avstro-Ogrske je v avstrijskem delu za büjranje poskrbela država, v ogrskem delu reke pa so to delali običajno na pobudo

Ižakovčani büjranje predstavijo na Büjraških dnevih

dnji dogodek na Otoku Ljubezni, ki so ga tako poimenovali zato, ker so se tam dobivali mladi pari iz okoliških vasi, so Büjraški dnevi, ki so jih do zdaj

prebivalcev, ki so živeli ob reki. Leta 1927 je jugoslovanska vlada za büjranje namenila denar in tudi zaposlila delavce, büjraši pa so to delo opravljali

Ob tem so zakurili ogenj in pekli ribe, ki so jih nalovili v reki

pripravili že 28-krat, zaradi pandemije pa so lani prvič odpadli. Ob prikazu büjranja predstavijo tudi büjraške jedi in drugo tradicionalno prekmursko kulinariko. Predstavijo še druge ljudske običaje in opravila, obiskovalci pa si lahko ogledajo mlin na Muri in se čez reko popeljejo z brodom. Büjraštvo se je skozi zgodovino spreminjalo, dokler ga niso nadomestili sodobni gradbeni stroji. Z utrjevanjem in zaje-

v državni službi tudi po drugi svetovni vojni. Na Otoku Ljubezni so v brežni hiši razstavljeni predmeti in orodje, ki so ga nekoč büjraši uporabljali pri svojem delu. Na Büjraških dnevih pri predstavitvi büjraštva sodelujejo tudi tisti, ki so nekoč bili büjraši. Prikažejo, kako so dolge snope vej povezali med seboj, jih spustili ob breg reke, mednje navozili kamenje in vse skupaj utrdili. Delo je opravljalo okrog osem

Starost je žalost ...

Zdaj, ka sem starejša gratala, dosta premišlavam, ka bom delala, kak si leko pomagam pri svoji nevolaj, vsakdanešnji težavaj sama. Kak je te, če človeka kakšna nesreča dosegne, če se ma kaj takšoga zgodi, ka bi nej trbelo, pa sam ostane. Komik si 50 lejt star pa zgibiš svojoga moža v najlepši zakonski lejtaj. In tau zavolo hibe pri operaciji. Če bi se tau gnes zgodilo, bi doktora gvüšno v vauzo poslali.

Pred prvim valom virusa sem bila pri doktoru, ka mi je na kazalci (mutatóújj) nika vöraslo. Prijazni doktor mi je pravo, ka de on tau doma v Sárvári pogledno, gda pridem na red, mi vej povejo. Med tem časom je prišo virus pa je vse taostalo. Gda se je situacija pomirila pa se je vse znauva opiralo, sem pá šla k tomi doktoru. Me je gledó pa mi pravo: Če bi gez te vaš prst nej vido že gnauk, bi mislo, ka tau že več lejt traja, ka tak naglo rasté. Pravo mi je, ka pogledne, gda me leko v Sárvári operera, pa mi po telefoni povej. Pa tak je tüdi bilau. Telefoniro mi je, ka moram v Sárvár priti v pondejlek na pau osmo vöro. Če bi tau v Somboteli bilau, bi nej biu problem. Šla bi z busom pa cugom. Dapa tak sem mogla prositi prevoz (veški kombi) od župana, naj bi me pelo v Sárvár. Včasi sem dobila odgovor, da meni ne odi veški auto, ka gez imam čerko, naj me oni pelajo. Vnuk, steri ima auto, je ravno tisti den pelo svojo taščó (anyós) v špitale v Sombotel. Čerka pa nema autoná. Dapa problem so rejšili naš župnik Tibor Tóth, steri mi je pravo: »Vera neni, merni bojte, gez vas odpelam. Dobro, ka ste povedali, ker gez vsakši pondejlek moram iti na škofijo k püšpeki. Tam bom pravo, ka malo zamidim.« Tak je bilau, gda me je v Sárvári odlaužo, se je včasín pelo nazaj v Somboteu na škofijo. Gor sem prišla, zakoj župnik majo čas za pomagati. Zatok, ka oni služijo samo svojim vörnikom, skrbijo samo za svoje vörnike.

Pri cepljenji prauti viruša smo pa meli težave. Na vöro smo bili pozvani. Prosili smo veški avto, oskrbnik Joži Gyeček nas je odpelo, samo ka je takša gužva bila, ka smo namesto pau devete samo v desetoj vöri na red prišli. Oskrbnik Joži nas nej mogo počakati, ka je mogo na Gorenjom Seniki obed vövoziti. Dapa zatok smo rejšili, name je Mižerova držina domau odpelala z autonom.

Drugokratno cepljenje je rejšila naša zagovornica Erika Köleš Kiss, stera je pelala svojo mater Micko, tak sem se z njima pelala gez tö. Baug plati njej.

Dostakrat vidim po televiziji, čujem po radioni ali štem v novinaj, ka občine (župani, oskrbniki pa delavci na samoupravaj) v toj težkoj situaciji pomagajo starcom. Žalostna sem pa se pitam, zakoj meni ne odi pomauč, gda go nücam.

Vera Gašpar

ljudi, ob tem pa so se pogovarjali in tudi pekli ribe. Po reki so se prevažali s transportnimi čolni, dolgimi okrog trinajst metrov. V skupini je delalo približno devet ljudi. Največ jih je bilo iz Ižakovcev, bili pa so tudi iz Melincev, Bistric, Bakovcev, pa tudi z druge strani reke, iz Prlekije in Medžimurja. Delo so si organizirali tako, da jim je šlo hitro od rok. Reko so ižakovski büjraši büjrali vse od Srednje Bistrice pa do Gornje

Radgone. Dobro so se zavedali, da če se spopadaš z reko, jo moraš tudi zelo dobro poznati, saj Mura zna biti zelo nevarna. Ljudje so jim bili hvaležni in so jih cenili, saj so vedeli, da bi brez njihovega truda Mura ob poplavih naredila veliko več škode. Zadnje večje poplave Mure so bile okrog leta 1970, ko je voda iz reke tekla po okoliških vaseh.

Tekst in fotografija:
Jože Gabor

... DO MADŽARSKE

Razpis ob 5. obletnici smrti nobelovca Imreja Kertésza

Institut Imreja Kertésza in Neprofitni d.o.o. madžarskih likovnih ustvarjalcev sta ob 5. obletnici smrti pisatelja nobelovca Imreja Kertésza razpisala ustvarjalni natečaj za sodobne likovne umetnike, industrijske dizajnerje in grafike. Cilj natečaja je ponovno interpretiranje pestre duhovne dediščine Imreja Kertésza s pomočjo sredstev likovne umetnosti. Na razpis pričakujejo nove stvaritve, ki so se rodile prav na podlagi tega razpisa in ki so jih ustvarjalci ustvarili s pomočjo nekega citata iz Kertészovih del. Drugi cilj natečaja z naslovom Kertész drugače je, da se razne umetnostne panoge močnejše povežejo med sabo, v tem primeru književnost in likovna umetnost. Poslovodna direktorica Neprofitnega d.o.o. madžarskih likovnih ustvarjalcev je izpostavila, da je njihov cilj, da zagotovijo možnost umetnikom za ustvarjanje in predstavljanje njihovih del. »Življenje in literarna bera nobelovca Imreja Kertésza sta pravi inspiraciji za ustvarjalce drugih umetnostnih panog,« je poudarila Anna Molnár-Tardy.

Madžari »bežijo« k Balatonu

V zadnjem času – tudi zaradi epidemije – je izredno naraslo zanimanje za nepremičnine na obali Blatnega jezera. Prodajajo se tudi zelo majhne parcele, toda večina želi kupiti le apartmaje, po možnosti neposredno ob obali. Del novih lastnikov, sploh tisti, ki si lahko privoščijo delo od doma, se tudi preselijo na obalo madžarskega morja. Naraslo zanimanje za apartmaje je pripisati spremenjenemu odnosu ljudi, medtem ko so si v 70-ih in 80-ih letih prejšnjega stoletja ljudje iz mest gradili vikendice predvsem zaradi vrta in naravnega okolja, si sedaj želijo imeti udobne apartmaje, po možnosti z dvema terasama, saj ne želijo kositi trave in urejati okolice. Večje povpraševanje je pripeljalo tudi do višjih cen. Medtem ko so za kvadratni meter lani marca odšteli 600 tisoč forintov (kakih 1800 evrov), se je cena kvadratnega metra do letos dvignila na več kot milijon forintov (3 tisoč evrov).

Vse stoji kak karte

Andraš Dončec že dolgo lejt, od tistoga mau, ka se je oženo, v Varaši žive, ovak je iz Števanovec valaun, po iži so se Šauštrni zvali. Istina, tam kak je doma, je ranč tak mirno, kak če bi v vesi živo. Velki ogradec delajo pa še kokauši

»Oča je tak tau sto, ka kak najmenši, aj doma ostanem, depa nej. Zato ka z ženov obadva sva v židano fabriko odla delat pa etak je ležej bilau, če se nama nej trbelo telko voziti pa tak rano stanjvati. Depa zato še zdaj dos-

sem dolazaslüžo, te sem se oženo pa dja sem tü v Varaš prišo. Samo par lejt, dočas ka smo nej zrasli, smo bili vtjüper, sledkar smo se kak ftiči iz gnejzda vsi voodnesli, ništje nej austo doma.«

- Ka si v židanoj fabriki za delo emo?

»Dja sem mašine popravlo, dja sem se za tau vönavčo. Gda so Italijani prejkvzeli fabriko pa so nauve, moderne mašine pripelali, te sem na dva mejseca v Italijo mogo titi se znauva včit. Dja sem v cejlom življenji v židanoj fabriki delo, vsevküper 47 lejt, dočas ka sem nej v penzijo odišo.«

- Dobro delo je bilau?

»Rad sem tau delo, depa dosta trbelo delati, dostakrat je bilau tak, ka sem zaranka rano odišo pa večer v kmici sem domau prišo.«

- Kelko mlajšov maš?

»Edno deklo pa enga pojba mam, depa obadva sta že na svojom. Dekla ranč tak kak dja v židanoj fabriki dela kak tajnica, pojep pa v Opli. Dekla ma eno dejte, enga pojbiča, zdaj je tri lejta star, njega fejt radi mamu vsi, velko veseldje je, gda k nam pride.«

takrat vö odim ta, kak smo ram meli pa malo kaulak poglednem, zato ka še mamu gröjnt, gauštjo, ograde pa mezeve, depa tau je zdaj že vse nutrazaraštjeno.«

- Velki grünt ste meli?

»Veltji gröjnt je bejo, stariške so tri krave meli pa te še bike pa svinje so krmili.«

- Kelko je vas mlajšov bilau?

Andraš pa žena Aniko

držijo, depa nej malo, dosta. Bilau je tak, ka so šeststau meli. V cejlom življenji je v židanoj fabriki delo, po 47 lejtaj je odtistec v penzijo odišo. Zdaj sta z ženov obadva cejli den doma, pa nej samo zato, ka sta penzionista, zato, ka za volo virusa nikan ne moreta titi. Ovak sta še fejt aktivna, tak ka zdaj doma kauli rama kak karte taši red mata.

- Andraš, vi ste se doma v Števanovci Šauštrni zvali, bejo je v družini gnauksvejta šauštar?

»Mi smo Vrnji Šauštrni bilej, od oča bratke so pa Spaudnji Šauštrni bili, depa tau, ka bi stoj v družini šauštar bejo, tau ne vejm. Leko ka gnauksvejta fejt davnik je bejo kakšni šauštar, depa mena so od tauga nikanej pripovejdali.«

- Ka je zdaj z rojstnim ramom v Števanovci?

»Ram še stoji, zato ka Šolin Vendel ga je dolatjöpjo, on žejvo v njem dočas ka je nej mrau, zdaj je znauva prazen grato. V lejpom mesti je bejo naš rojstni ram, kaulakvrat smo meli grünt, dobro je bilau tam živeti.«

- Kak tau, ka si te itak v Varaši zido?

»Štirdje smo bili, trdje podje pa edna dekla. Najstarejši brat je v Šopron odišo delat, Feri je v Budimpešti delo, sestra je doma ostala, v šauli je včila.

Dja kak najmenši sem doma bejo, v fabriki sem delo, te sem rutjivo na dvej leti. Gda

- Gda ste zidali te ram?

»Leta 1979 smo začnili ga zidati pa leta 1980, septembra smo prišli sé v Varaš. Tau je fejt dobro mesto tü na okrajmi, dober luft je, mir pa še mali grünt mamu ozark, gde dostavse pripauvamo, ka nam trbej. Mamu kokauši, te

zavolo djajec držimo, pa nej samo za svoj tau. Bilau je tak, ka šeststau falatov smo meli. S kokauši nejmaš telko ne-

»Nikan nej, oča so dobili biciklin, zato ka so dosta sildja doladali, zavolo tauga so se dali dolavzeti. Prvin je biciklin meti velko delo bilau, ranč tak kak zdaj, gda avto tjöpjš.«

Na ednom tjejpji so oča s popi dolavzeti, ka so delali med telšimi popi?

»Zato stojijo med njimi, ka so cejmešter bili, depa kantor Rövcin Jenak so tü med njimi. Nika je moglo biti, ka telko popov je vtjüpprišo, depa ka je bilau, tau ne vejm.«

- Vidim, ka špi-lo si nogomet,

depa nej v Števanovci, liki v Slovenskoj vesi.

»V Števanovci sem začno, depa gnauk, gda je bejo turnir 4. apriliša, te so me vidli, ka dobro brsan, pa te so me nagončali, aj dem v Slovensko ves se brsat.«

- Je eden retro kejp s padašami v trapez hlačaj.

»Tau je v 70. lejtaj bilau, gda je tau velka moda bejla, dja sem si hlače tak dau šivati, zato ka te si je še nej mogo tjöpjti. Te hlače so tak šurke mogle biti, ka so ti cipale mogle zakriti, tau se je starejšim spoj nej vidlo tistoga reda.«

- Ka zdaj delate, ka ste že v penziji pa sta doma z ženov vred?

»Hvala Baugi, zdravje mava, depa za volo virusa zdaj nikan ne more titi, samo si doma cejli den pa nika štibraš. Zato pa kaulak rama že taši red sva naprajla, ka vse tak stoji kak karte.«

(Kejp na 1. strani: Padaši v trapez lačaj, stere so mladi trno radi nosili.)

Karči Holec

Mati pa oča s psaum pred domanjo ižo

vaul kak z drügimi živalmi, leko sem delat odo. Zaranka, prva kak sem z daumi odišo, te sem je spolago, zadvečerek sem djajca dolapaubro pa ka trbelo, sem še tanapravo. Prvin se je bola splačalo s kokauši spravlati, zdaj že nej tak, zato ka drago je sildje.«

- Vidim, eden kejp, gde so tvoji stariške s psaum dolavzeti, tau še vejš, kak se je zvau?

»Tak se je zvau ka Lobo. Gda smo sé prišli v Varaš, te smo očo tü pripelali, zato ka te je že sam bejo, pa pripelali smo psa Lobona tü. Oča se je vcujvzejo, depa pes, on se je nej mogo, za par dni je nazaj domau v Števanovce odišo, tam je ram skrb emo.«

- Na ednom kejpji so mati dolavzeti kak tjöjarca.

»Ona je dosta odla po gostüvanji, po cejlj vesi je odla, zato ka dobro je vejdlja pečti pa tjöjati. Te je še dosta djesti trbelo, vej pa v soboto so začnili pa do pondejlka je držalo gostüvanje.«

- Na ednom kejpji si z očo pa z biciklinom dolavzet, kama ste šli?

Andraš se je rad brso; na kejpji v prvi vrsti drugi od lejve

Od Gorenjoga Senika do Garbolca - 31.

GDE JE BILA VODA GOSPODAR

Poglednimo zdaj malo kaulivrat v »vodnom rosagi«! Krajina *Sárrét* je bila in da svejta trnok müzgasta, zatok so se tam domanji največkrat pelali s čanaklinami, štere so vözdumbali z ednoga samoga rastovoga stebila. Té mali šifti so bili dostakrat dugši od deset mejterov, ništerne od nji so vlekli konji ali mule. Na bregej reke Körös so že

je naraudo molar Soma Orlai Petrics, veuki padaš Sándora Petőfina. Domanji tak držijo, ka je pesnik revolucije tam prejk Körösa staupo, gda se je paščo v sodačijo generala Jožefa Bema. V tom malom varaši eške gnes živéjo zvün Madžarov Nemci in Slovaki, najgir pautniki pa leko gorpoiškejo edno indašnjo patejko in muzej o regulaciji

splača gorpoiskati, gda držijo »Slivove dneve«, na šteraj leko küjamo marmelado, se vküpzmejrmo s svojimi recejptami ali damo ocejniti svojo palinko.

Ime *Gyomaendröda* je gratalo poznano na konci 19. stoletja, gda so tam oprli eden veštak za druknivanje - muzej štamparije si leko v varaši poglednemo eške gnes. Če se pa pejški podamo na en kilomejter dugo učno paut, leko pridemo do 15 mejterov visikoga, trnok popularnoga razglednoga torma. V Gyomaendrödi vsikšo leto (gda nega viruša) držijo Mednarodni festival sira pa škipk in srečanje Volkswag-novi kebrov.

V bližanjoj *Dévaványi* nas čaka pusta krajina, gde leko nastrgavamo droplje (túzkok). Tam gnes že varno živéjo té ftiči, štere pa so in da svejta podje radi lovili: brezi ednoga njenoga perdja se je eden legén nej smo ženiti, depa v čardo so ga to nej nutspistili. Krajina Körösov je nekda bila »eldorado rib in ftic«, gnes tam že bole vikend iže zidajo.

Pauleg Szarvasa leži vesnica *Békésszentandrás*, ki je erična po svoji peržijski pa torontalski tepihaj, štere z rokami tkéjo. Druga njina meštija pa je ranč tak prilüblena: raučno küjana piva z veške delavnice edno za drugim dobivajo mednarodne nagrade. Sausadni *Kun-szentmárton* pa poznamo po tejm, ka so tam leta 1541 par dni držali Sveto krono, gda je dovica krala Jánosa Szapolyaina, Izabella, pred TörkizBudimaprauti Erdeljskomi bejžala.

Gda pridemo v *Szentes*, na gnauk čütimo atmosfero ednoga maloga pa ednoga veukoga varaša. Največ so v tom mesti zidali, gda je bilau županijsko središče, tistoga ipa so zdignili varaško pa županijsko ižo, depa veuko

kalvinistično cerkev tö. Če se podamo v male ulice, nas čakajo zidani spomeniki varašanskoga žitka z 19. in 20. stoletja, med njimi muzej fotograféranja.

Pod zemlaup skriva ta krajina - gde največ zelenjá na Madžarskom pripauvajo - najbogatejšo geotermično paule: 32 termalni stüden-cov zlejva energijo vzimi-vle-

Hármas-Körösa, gde je bilau edno središče Vaugrov, gda so med Karpate prišli. Zavolo visikoga bregá se je tam na léki prejk Tise prišlo, na tom veukom križpautji so se srečavali lidgé in kulture. Gnes je Csongrád mednarodno mesto grauzdja in vina. Staro varaško središče je

Droplja (túzkok) se najraj v našom rosagi zadržava - kauli vési Dévaványi so je vküpsteli več kak peštai, od toga tristau kokautov

od nekda pleli košare z vrbovi šib, eške gnesden tö živéjo takši majstri v varaši *Békés*. V njegvom mestnom tali Tarhos je v 1950-i lejtaj delüvala erična šaula za spejvanje, tam eške gnesnedén držijo koncerte pa seminare za vogrske glasbene pedagoge s sausadni rosagov.

Če se napautimo prauti varaši *Vésető*, nas pauleg pošitije sprevajajo topoli. O nji je dosta lirični pesmi napiso pesnik István Sinka, šteri se je tam naraudo, njegvo življenje in delo pa gnes nutpokaže muzej. Na bregaj v bližanjom *Mágori* leko spoznamo osemgezerolejtno pripovejst: kauli nekdešnjoga ciglenoga klauštra z 11. stoletja so arheologi najšli dosta spominov s kamenoga pa bronastoga cajta. Nika drugoga pa je tö bilau pod zemlaup - eden domanji grof je tam dau vöskopati graubo veuko vinsko zame-nico.

Malo dale, v *Mezőberényi* se

Körösov ranč tak. V tajoj krajini so in da svejta dosta zidali z lesá, zatok je nej čüda, ka majo v mesti gnes zbirko gasilski kočujov. De so pa zdaj tö nej rejtko obnovlene paverske iže s strejov od igarce, štera je v etoj krajini bogato rasla.

Ime mesta *Szarvas* leko oprvim preštémo v kroniki Anonymusa, o njem pa kisinej tö pišejo kak o »varaši djelenov«, gde se je v srejd-njom vöki najlezej prejk reke Hármas-Körös staupilo. Kisnej, na konci 19. stoletja je literanski pastor slovaškoga roda Samuel Tešedík domau prineso nauve ideje z Nemškoga: z njegvov pomočajav se je paverstvo v Szarvasi in na cejlom Alföldi razcvelo.

Eške gnes je najlepši tau varaša arboretum, v šterom so pred dvöma stoletjoma začnili saditi drejve s cejloga sveta - zdaj najdemo tam 1600 fajt drejv ali grmauvdja, 250 fajt drugi rastlik in 150 fajt ftičov. Szarvas pa se najbole

Reke s vküpnim imenom Körös prihajajo z Romanarskoga na Vogrsko, gde se vlejejo v Tiso - pred njinov regulacijov je bila krajina müzgasta

ti na rauže in drugo zelenjé v folijski šatoraj. V bole ladnoj vodej pa trenéraj vaterpolisti (vízilabdázók), zavolo šteri je med drugim leta 1996 Szentes grato Nacionalni varaš športa. Pauleg pošitije prauti Hódmezővásárhelyi stogi radijski törem, šteri je s svojimi 235 mejtarami najvišiša zidina na cejlom Djužnom Alföldi.

Szegvár zovéjo »vesnica vodá«, vejpa pauleg Tise eške dva potoka in edno jezero tö má. Najbole erična pa je vés gratala zavolo svojoga »bogá s kosicov«: tau je najstarejši kip ednoga božanstva s škerdjauv v cejloj Evropi, naredili so ga pred šest gezero lejtami. Gnes držijo njegvo kopijo v veškom muzeji, splača se pa pogledniti mlin na vöter tö, v šterom se leko eške gnes mele.

Imé *Csongrád* je varaši dalo madžarsko lüstvo, štero ga je prejkvzelo s slavski rejči »čaren grad«. Tá zidina je prej stala na srečanju Tise pa

voda cejlak kaulizaprla, v njem so do gnes spomeniško zavarovali 37 ramov. Čednjaki brodijo, ka se je stejlo in dašnjo lüstvo tak braniti, ka je ulice vse vkriž napravilo. Ništerne iže ranč okno nemajo, njina dvoriška pa so trnok mala - tau je edini takši gorostali varaški spomenik na Alföldi.

Splača se odšpancerati do lesenoga pontonskoga mostá, od tistec pa na tranik Nagyrét, gde se leko malo zdenemo pri rüševinaj klauštra z 11.-12. stoletja. Gda se povr-némo k lesenoma mostej, je najbaukše, če skaučimo na svoj picikli, vejpa pela evropska kolesarska paut »Euro-Velo 11« prejk Tise nazaj do Szentesa. Po tistom pa je že pravi cajt, ka za sebov pistimo Djužni Alföld in se napautimo prauti sövernoma tali té veuke vogrske ravéni ...

-dm-
foto: mtu.gov.hu in
pixabay.com

BOŽA REJČ PRIHAJA Z LAMP SMRTNIKOV

Bili so takši cajti v zgodovini Matere Cerkve, gda sta na gnauk vladala dva papeža: eden v francuskom Avignoni, drugi pa v Romi. Na začetki 15. stoletja so vörnice ranč nej znali, šteri pápa je pravi. Eške ništerni svetniki so držali s »prautipapežom«, med njimi **sveti Vincencij Ferreri (Ferreri Szent Vince)**, šteri je s svojim ognjenim predganjom zapelo cejle rosage. Vincencij Ferreri se je naraudo kauli leta 1350 na Španjolskom, v sedemnajsetom leti si je na sé djau gvant dominikancov. Včiu se je teologijo, po mešniškom posvečenji pa je grato profesor filozofije v rodnom varaši Valencii. Za en malo je biu že

erichen predgar, njegva rejč je zazovala grejšnike k pobaukšanji.

Odposlanec avignonskoga papeža Klemna VII. je Vincencija nagučo, aj predga prauti rimskoma pápi Urbani VI. Sledik so predgara celau pozvali v Avignon, ka bi grato spauvednik prautipapeža. Za en malo je vüdo, kak razklanost na nikoj dejva Mater Cerkev, donk pa je nej mogo nagučati prautipapeža, aj dojpovej.

V geseni 1399 je emo Vincencij edno videnje, Kristoš in sveti Frančišek Asiški sta ma velejla, aj zapisti Avignon. Odišo je na dvajstiletjno misijonsko paut, na šteroj je zazo vo k pokauri in pobaukšanji. Preodo je djužno Francusko, söverno Taljansko, söverno Španjolsko in Švajc. Lidgé so ga poslušali z oprejtimi lampami, njegovoj rejči so vörvali

zatok, ka je sam tö tak živo, kak je drugim zapovedavo.

S smrtjov se je srečo 5. *apriliša* v francuskoj krajini Bretagne, pokopali so ga v katedrali v varaši Vannes.

Sveti Albert je kak sin bogati starišov posvejt sveta zagledno leta 1149 na sövernom

Gospaud je Ezekijeli dau eden zviti papér: »Zej ga, aj napuni tvoje tejlo« - mrtveče pesmi s papéra je prorok tomačo svojoma lüstvi

Taljanskom. Mlašeča lejta je preživo kak pravo Bože dejte, že v mladosti je staupo med avguštinske barate. Z vrlim včenjaum in globkov molitvov je grato prejdjen v klauštri že pri svoji tresti lejtaj, za štiri lejta pa so ga imenüvali za püšpeka.

Albert je biu mauder voditel svoje püšpekije, v svajüvanji med rimskim papežom in nemškim cesarom se je na edno stran nej postav, zatok sta ga badva voditela poštüvala. Glas o čednom püšpeki je prišo celau do Svete dežele: z Jeruzalema so prišli vörnice k papeži, aj jim dá Alberta za nauvoga patriarko. Püšpek pa je nej sto vzeti tau žmetno slüžbo, zatok ma je pápa poslo edno pismo, ka more prej staupiti na paut, za štero ga je odebrala Boža previdnost.

Muslimanski prednji Jeruža-

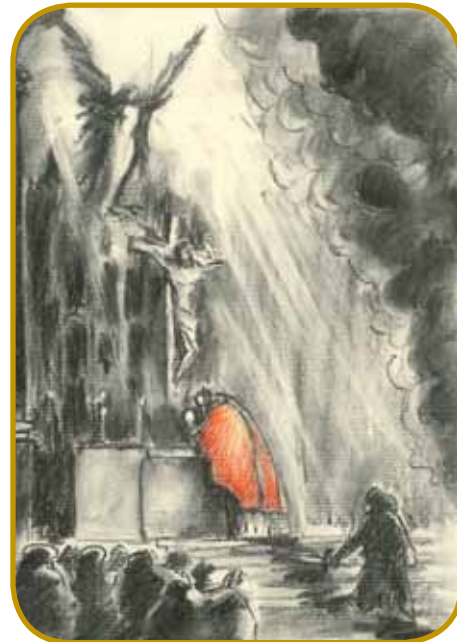
lema so nej dopistili, ka bi v Svetom varaši živo krščanjski püšpek, zatok se je mogo Albert spakivati v varaš Akon. Njegli žitek je biu takša pelda, ka so ga nej samo krščeniki, liki muslimani tö poštüvali. Patriarka je leta 1209 vküppostavo regule za karmeličanski red, šteri je emo sedež na bližanjom bregrej Karmel, vej je pa dobro pozno žitek po klauštraj.

Če rejsan je biu dober in mili, je Albert zadaubo dosta protivnikov. Ednoma hüdodelniki je furt gučo, ka ga prej vösklüči s Cerkve, če se ne pobaukša. Té človek ga je pri procesiji na svetek povišanja svetoga Križa vmoriu, tak je Albert žitek zgübo kak Kristoša svedok – mantrnik. Spominamo se ga 8. *apriliša*.

Na kalendari gestejo ime na takši lidi tö, šteri so mrli več stau lejt pred Kristošom, donk pa leko od nji gučimo kak o svetnikaj. Prorok **Ezekijel (Ezékiel)** s Staroga zakona Svetoga pisma je med židauvskim zvolenim lüstvom delüvo, gda ga je doletejla najvejša nesreča – babilonska süžnost. Boži glasnik je lidam tomačo, ka je tau prej kaštiga za njino nevörnost do Bogá.

Ezekijel je biu dühovnik kak njegli oča, tau ime znamenüje »Baug má mauč«. V babilonsko süžnost je prišo leta 597 pred Kristošom, kak prorok je tam delüvo do svoje smrti leta 571. Pred razrüšenjom Jeruzalema je vsikdar prtüu z Božov kaštigov, štera prej pride zavolo češčenja balvanov in nemoalnoga žitka. Gda so njegva proroküvanja istinska gratala, je začno trauštati svojo nesrečno lüstvo in ma gučati od odrešenja in vrnitve s süžnosti. Emo je edno videnje, v šterom je z mrtvi čont znauvič živo tejlo gratalo – tau je bilau prej začetek vöre v goristanenje od smrti.

V gnakom cajti kak Ezekijel v Babiloni, je doma v Jeruzalemi delüvo prorok Jeremiaš. Badva Boživa glasnika sta gnako gučala, če rejsan sta si bila trnok daleč. Ezekijel je v dühi gled, ka se godi v staroj domovini, štero je ranč tak zakuno kak Jeremiaš, šteri je greje vüdo s svojimi

Krakovski püšpek Stanislav je prej zatagiu svojoga krala - Boleslav II. ga je (po kronikaj) v cerkvi svetoga Mihaela sam vmoriu

očami. Prorok Ezekijel je austu v Babiloni, njegve rejči trauštanja so bile znamenje, ka je Baug na svojo lüstvo nej pozabo.

Ezekijel je mrau kak mantrnik. Ednoma židauvskoma birauvi je zapovödo, aj ne česti balvane, zatok ga je tisti na smrt osauo. Ništerni brodijo, ka so ga s kamlami vmorili, drugi pa, ka so ga na štiri tale razmovrezali. Na stari kalendaraj piše ime Ezekijela pri 10. *apriliši*.

Leta 1966 je minaulo gezerolejt od te, gda so Polaki gorvzeli krščanjsko vöro, leta 1979 pa so svetili devetstaulejtnico smrti **svetoga Stanislava (Szent Szaniszló)**, patronuša Polske.

Stanislav se je naraudo leta 1030 v vesnici Ščepanovo pri Krakovi, njegli stariške so bili spoj vörni. Tistoga

ipa je bilau krščanjstvo na Polskom eške mlado, donk pa je sto Stanislav dühovnik gratati. Včiu se je doma in v Belgiji, gda pa se je povrno, je želo svojo delo cejlak posvetiti Cerkvi. Če rejsan je sto staupiti v klaušter, ga je püšpek nagučo za plebanuša. Spozno je stiske srmačkoga lüstva, za en malo pa so ga pozvali v Krakov, glavni varaš tedešnjoga polskoga kralstva.

Leta 1070 je grato Stanislav püšpek in se začno trüditü za tau, ka bi rosag nej zapovedavo Cerkvi pri spunjavanji njenoga dühovnoga poslanstva. Polski krau Boleslav II. pa je – vrnau naaupek – želo, ka bi bila Cerkev samo pomočnica rosaga.

Če rejsan sta badva voditela na začetki lepau vküper delala, se je Stanislavi za en malo več nej vidlo, kak nemoralno živé krau. Vsi so pred njim trepetali, püšpek pa se ma je pokisiu v oči povödati njegve hibe.

11. *apriliša* 1079 je Boleslav med ednov svetov mešov zvün Krakova vmoriu Stanislava – niške drugi je tau nej sto napraviti. Lüstvo je začnilo vmordjenoga püšpeka čestiti kak mantrnika, krau pa je zgübo svoj tronuš in mogo ošpotan vujti na Vogrsko. Stanislava so pokopali v krakovskoj katedrali, od leta 1253 velá za prvoga patronuša Polske.

Na Slovenskom dosta moškovi nosi imé Stanislav ali Stanko.

-dm-
ilustraciji:
Szilveszter Bartkó

PETEK, 09.04.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, otroški program, 11.00 Vrtničkarji, Avto za stanovanje, slovenska nadaljevanka, 12.00 Globus, 12.30 Točka preloma, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Severna obzorja (III.), ameriška nadaljevanka, 14.40 Prislunhimo tišini, izobraževalno-svetovalna oddaja, 15.10 Mostovi - Hidak, magazinska informativna oddaja, 15.55 Danin dinosvet, kanadska otroška nanizanka, 16.15 Holly Hobbie, kanadska mladinska nadaljevanka, 16.40 Infodrom, tehnik za otroke in mlade, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Alpe-Donava-Jadran, 17.55 Duhovni utrip, 18.10 Bacek Jon, risanka, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 V petek zvečer, 21.25 Na lepše, 22.00 Odmevi, Kultura, Vreme, Šport, 23.10 Kinoteka: Do zadnjega diha, francoski film, 0.45 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.10 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.05 Napovedujemo

PETEK, 09.04.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 11.10 Dobro jutro, 13.50 Ugriznimo znanost, Udomačitev živali, oddaja o znanosti, 14.20 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 14.45 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 15.30 Iztok Mlakar, koncert, 18.00 Arhitekt Mediterana, portret Vojteha Ravnikarja, 20.05 Ljubosumnica, francoski film, 21.55 Zadnja beseda! 22.45 Apokalipsa - neskončna vojna, Maščevanje, francosko-kanadska dokumentarna serija, 1.20 Videotrak, 2.15 Info kanal

SOBOTA, 10.04.2021, I. spored TVS

6.10 Kultura, Odmevi, 7.00 Otroški program, 10.00 Male sive celice, 10.40 Infodrom, tehnik za otroke in mlade, 10.55 Osvežilna fronta, oddaja za mladostnike, 12.40 Kaj govoriš? So vakeres? 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 14.05 Kulturni vrhovi, dokumentarna oddaja, 15.00 Na tankem ledu, nemška dokumentarna oddaja, 15.55 Slovenski vodni krog: Javornik, dokumentarna oddaja, 16.30 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Ambienti, 17.45 Zadnja beseda! 18.35 Ozare, 18.40 Vrtne prigode, risanka, 18.57 Dnevnik, Sobotni Dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 20.00 Joker, kviz, 20.55 Kaj dogaja? 21.25 Hudičeve igre (I.) ameriško-italijanska nadaljevanka, 22.20 Poročila, Šport, Vreme, 22.45 Žarek v srcu, francosko-belgijski film, 0.25 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.50 Dnevnik, Sobotni Dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 1.45 Napovedujemo

SOBOTA, 10.04.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 7.00 Najboljše jutro, 9.00 Spomini, Metka Skušek, dokumentarna oddaja, 10.55 Kaj pa Mojca? dokumentarni film, 11.45 Radio Ga Ga, dokumentarni film, 13.00 Alfred & Sofie, dokumentarni film, 13.50 C. Monteverdi: Orfej, opera, 16.30 Nogomet - državno prvenstvo, Olimpija : Koper, 20.05 Tri sekunde, ruska športna zgodovinska drama, 22.20 Zvezdana, 23.10 King Foo - Beautiful world, koncert, 0.30 Nogomet - državno prvenstvo, Olimpija : Koper, 2.10 Videotrak, 3.05 Info kanal

NEDELJA, 11.04.2021, I. spored TVS

7.00 Otroški program, 10.00 Evangeličansko bogoslužje, prenos iz Murske Sobote, 11.15 Ozare, 11.20 Obzorja duha, 11.55 Ljudje in zemlja, izobraževalno-svetovalna oddaja, 12.45 Zelena generacija/Young Village Folk, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 V petek zvečer, 14.50 Na lepše, 15.20 Raj 89, latvijski film, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Vikend paket, 18.40 Šola za pošasti, risanka, 18.50 Frfra in Cufek, risanka, 18.57

Dnevnik, Politično s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20.00 Genialna prijateljica (II.), italijanska nadaljevanka, 21.10 Intervju, 21.55 Poročila, Šport, Vreme, 22.20 Šola po domače, hrvaški dokumentarni film, 23.30 Ansambel Vedun, Polnina slovenskega blagozvočja, 23.40 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.05 Dnevnik, Politično s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 1.00 Napovedujemo

NEDELJA, 11.04.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 7.20 Duhovni utrip, 7.40 Koda, 8.10 Ugriznimo znanost, oddaja o znanosti, 8.40 Ljubezen ali poklic? Konservatorij za glasbo in balet Ljubljana, 8.45 Ozvezdje glasbe in baleta, 10.10 Vrtničkarji, slovenska nadaljevanka, 11.10 Življenje na strehi sveta, potopis, 12.30 Ambienti, 13.15 Utrip ljubezni, mladinski film, 14.45 Dobri stari časi, dokumentarni feljton, 15.30 Callasova o Marii, portretni film, 17.45 Zdravilna moč narave, francoska dokumentarna oddaja, 19.50 Žrebanje Lota, 20.00 Dinastije, Cesarski pingvini, koprodukcijska dokumentarna serija, 20.55 Midnight Oil: 1984, avstralski dokumentarni film, 22.30 Vikend paket, 23.50 Zvezdana, 0.45 Kaj dogaja? 1.15 Videotrak, 2.15 Info kanal

PONEDELJEK, 12.04.2021, I. spored TVS

6.30 Utrip, Zrcalo tedna, 7.00 Dobro jutro, 10.05 Obzorja duha, 11.00 Vrtničkarji, slovenska nadaljevanka, 12.00 Intervju, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Severna obzorja (III.), ameriška nadaljevanka, 14.40 S-prehodi, Dušan Jelinčič, tržaški pisatelj, 15.25 Dober dan, Koroška, 16.10 Milan, risanka, 16.15 Šola za pošasti, risanka, 16.25 Studio Kriškraš, mozaična lutkovna oddaja za otroke, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Podjetno naprej, 18.05 Nejko, risanka, 18.10 Simon, risanka, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tednik, 21.00 Studio City, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Pisave, 23.30 Nova evropska pesmarica, Beethoven 2020, Nizozemska, evrovizijska glasbena koprodukcija, 23.35 Festival Seviq Brežice Violino, 0.50 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.20 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.15 Napovedujemo

PONEDELJEK, 12.04.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 10.40 Dobro jutro, 13.25 Prislunhimo tišini, izobraževalno-svetovalna oddaja, 13.55 Odstiranje pogleda z Mirjano Borčič, dokumentarni film, 14.50 Na lepše, 15.35 Zadnja beseda! 16.40 Ljudje in zemlja, izobraževalno-svetovalna oddaja, 17.30 Zelena generacija/Young Village Folk, 18.00 Hoja po vodi, dokumentarni film, 19.00 Nogomet - evropska liga, 20.00 Po Tihem oceanu s Samom Neillom, potopis, 20.55 Anatomija izdajstva, češka nadaljevanka, 22.25 Podjetno naprej, 23.10 Riot Ana, kratki igrani film AGRFT, 23.40 Videotrak, 0.35 Info kanal

TOREK, 13.04.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, 10.05 Pisave, 10.55 Vrtničkarji, slovenska nadaljevanka, 11.55 Tednik, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Severna obzorja (III.), ameriška nadaljevanka, 14.40 Duhovni utrip, 15.10 Potepanja - Barangolások, 15.40 TV-izložba, 15.55 Otroški program, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Koda, 18.00 Kalimero, risanka, 18.10 Bacek Jon, risanka, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Bolnišnica dobre karme (II.), britanska nadaljevanka, 20.55 Modijev svet: Indija nova velesila, francoska dokumentarna oddaja, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 23.10 Spomini, 1.50 Dnevnik Slovencev v Italiji, 2.15 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 3.10 Napovedujemo

TOREK, 13.04.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 10.50 Dobro jutro, 13.30 Alpe-Donava-Jadran, 14.15 Pod mostovi, dokumentarni film, 15.05 Avtomobilnost, 15.40 Kaj dogaja? 16.10 Joker, kviz, 17.25 Mladi levi: Polnost časa, dokumentarni film, 20.00 Krave starine, francoska dokumentarna oddaja, 20.55 Do zadnjega diha, francoski film, 22.25 Kaj govoriš? So vakeres? 22.45 Midnight Oil: 1984, avstralski dokumentarni film, 0.25 Videotrak, 1.25 Info kanal

SREDA, 14.04.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, 10.05 Koda, 10.50 Vrtničkarji, slovenska nadaljevanka, 11.55 Studio City, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Severna obzorja (III.), ameriška nadaljevanka, 14.40 Osmi dan, 15.20 Rojaki, oddaja o zamejcih, 15.40 Mostovi - Hidak, magazinska informativna oddaja, 16.10 Male sive celice, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Naravni parki Slovenije, Krajinski park Kum, dokumentarna oddaja, 17.55 Filmski poklic, Oblikovalec zvoka, 18.00 Zmedi gre v Zakajzato, risanka, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.05 Zgodba o pravem Rockyju, ameriški film, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Profil, 23.40 Naravni parki Slovenije, Krajinski park Kum, dokumentarna oddaja, 0.15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.40 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.35 Napovedujemo

SREDA, 14.04.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 10.00 Evangeličansko bogoslužje, posnetek iz Murske Sobote, 10.55 Dobro jutro, 13.20 Čarli Novak in Čarlijevi angeli, posnetek koncerta iz Mokronoga, 14.15 Ambienti, 14.45 Vikend paket, 16.20 Ljubljansko jutro, benečanski večer, dokumentarni film, 17.25 Rokomet - liga NLB, Celje P. L. : Gorenje Velenje, 19.50 Žrebanje Lota, 20.05 Moj klasični hit, Marjan Batagelj, 20.10 Hauser: Sami, skupaj - Pulj, 20.35 Hauser: Sami, skupaj - slapovi Krke, 21.10 Moje mnenje, 22.00 Ku'damm 56, nemška nadaljevanka, 22.50 Kantata za Janeza Godca, dokumentarni portret, 23.45 Rokomet - liga NLB, Celje P. L. : Gorenje Velenje, 1.05 Videotrak, 2.05 Info kanal

ČETRTEK, 15.04.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, 10.10 Naravni parki Slovenije, Krajinski park Kum, dokumentarna oddaja, 10.50 Vrtničkarji, slovenska nadaljevanka, 12.00 Moje mnenje, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Severna obzorja (IV.), ameriška nadaljevanka, 14.40 Slovenci v Italiji, 15.10 Brez meja - Hatartalan, 15.40 Z kot Zofka, mozaična oddaja za predšolske otroke, 16.05 Sobotni krompir, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Ugriznimo znanost, oddaja o znanosti, 17.55 Na kratko, 18.00 Dinotačke, risanka, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tarča, Globus, Točka preloma, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Osmi dan, 23.30 Anatomija izdajstva, češka nadaljevanka, 1.10 Ugriznimo znanost, 1.35 Dnevnik Slovencev v Italiji, 2.05 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 3.00 Napovedujemo

ČETRTEK, 15.04.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 10.30 Videotrak, 11.30 Dobro jutro, 14.10 Anka Tasmanka, dokumentarna oddaja, 15.15 Profil, 16.10 V petek zvečer, 17.55 Tisti, ki je zgradil šolo, portret učitelja, etnologa in politika, 20.00 Grenki sadeži Evrope, nemška dokumentarna oddaja, 20.55 Nogomet - evropska liga četrtfinale, povratna tekma, 22.50 Ambienti, 23.30 Nogomet - evropska liga, vrhunski povratnih četrtfinalnih tekem, 0.05 19. Jazz Cerkno, 0.40 Videotrak, 1.35 Info kanal

Rezultati natečaja „Pripravljanje na vüzen“

Otroci/Gyerekek:

1. mesto: Hanna György, Sakalovci

2. mesto: Zoé Odett Zsitek, Monošter

3. mesto: Mira Orbán, Monošter

Odrasli/ Felnőttek:

1. mesto: Marianna Rüsics Kozár, Gornji Senik

2. mesto: Imréné Szukics, Čretnik

Razstava skulptur v bronu na lendavskem gradu

Podstrešni razstavní prostor lendavskega gradu je poln skulptur v bronu, ki so nastajale na mednarodnih likovnih kolonijah, ki jih organizirajo v Lendavi od leta 2005. Mednarodna likovna kolonija v Lendavi poteka sicer že od leta 1973, skulpture pa odlivajo v bron zadnjih petnajst let, odkar so v Galeriji-Muzeju Lendava (GML) kupili lastno mobilno

Razstava skulptur v bronu v podstrešnih razstavnih prostorih lendavskega gradu

livarno. Od takrat so na gradu gostili že veliko akademskih kiparjev iz Slovenije, Madžarske in iz drugih evropskih držav. Pobudo za nakup livarne in organizacijo take oblike kiparskega ustvarjanja je dal prejšnji direktor GML Franc Gerič, ki je tudi po upokojitvi ostal strokovni vodja lendavske kolonije, ki je edina takšna v Sloveniji in ena redkih na območju srednje Evrope. Zato so umetniki iz Slovenije in tujine zelo veseli, če

Kiparska dela umetnikov iz Slovenije, Madžarske in drugih evropskih držav

jih povabijo ustvarjati na lendavski grad, je povedal direktor GML Dubravko Baumgartner. Vodja likovne kolonije Franc Gerič dodaja, da je to zahteven postopek, saj vlivajo v bron pri temperaturi nad tisoč stopinj Celzija: »V petnajstih letih smo si pridobili že precej izkušenj pri takem nastajanju umetnin, vlivanje pa vodi poklicni livar. Umetniki sodelujejo pri celotnem postopku nastajanja njihovega kiparskega dela, od ustvarjanja skulpture in oblikovanja v vosku do zaključnih postopkov po vlivanju, ko malo plastiko dokončno oblikujejo.« Na povabilo, da sodelujejo na likovni koloniji, se radi odzovejo vrhunski kiparji, vsako leto pa jih sodeluje pet ali šest. Odlijejo dve skulpturi vsakega umetniškega dela, eno vključijo v zbirko GML, drugo pa odnese vsak kipar domov. Tako je v desetih letih nastalo več kot tristo izdelkov, od katerih jih je polovica v zbirki na lendavskem gradu, razstavljena v mansardnih razstavnih prostorih.

Tekst in fotografiji: Jože Gabor

www.radiomonoster.com

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska
Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava, Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR ali 52 USD. Številka bančnega računa: HU75 11747068 20019127 00000000. SWIFT koda: OTPVHUHB